

Sánta Péter és Mihály vajda történetéhez.

Egy kis történeti munka jelent meg nemrég és küldetett be az Erdélyi Múzeum szerkesztőjének Bukarestből. Ott írták és a román akadémia 1898-ik évi november 6-iki ülésén mutatták be először. Szerzője *Jorga M.*, a román akadémia levelező tagja. Címe: *Sánta Péter és Vitéz Mihályra vonatkozó új, legnagyobb részt román adatok.*

A munka címét olvasva, nem csekély kíváncsiság lepett meg, mert új adatokat ígér Sánta Péterre és Mihály vajdára vonatkozólag. S olyan adatokat reméltem, a melyek kellő világításba helyeznék Sánta Péter- és Mihály vajdának történeti egyéniségét. De ebbeli kívánságom kielégítetlen maradt.

A munka két részre oszlik. Az első részben Péter moldvai és oláhországi vajda korából való adatokat közöl, számszerint huszonkettőt. Ezek eredeti alakjukban többféle nyelven maradtak fenn, nevezetesen: török, görög, román és egyik zsidó nyelven, a melyeket Jorga román nyelvű fordításban közöl, de a görög nyelvűeket eredeti alakjukban is ismerteti. Vannak ezen adatok közt értékesek is. Legnagyobb részben nyugtákból állanak, a melyeket a török porta adott a lefizetett adóra vonatkozólag, vagy a melyeket Moldvaország hivatalnokai állítottak ki 1588-ban az egyes egyénektől felvett összegekre nézve. Vannak köztök felhívások, a melyeket a török szultán intézett Péter vajdához 1587-ben, sürgetve az adó pontos lefizetését. Legnevezetesebb az V. sz. alatt közölt adat, és egy másik, szintén Péter vajda korából, a melyet az említett huszonkettőn kívül, az Appendixben ismertet. Az V. sz. a. közölt adatból, mely 1587-ből való ugyanis az tűnik ki, hogy Moldva a XVI. sz. végén 50,000 tallérnál, — vagy pedig aranyban kifejezve — 30,000 aranyból valamivel többet fizetett a török portának. Az Appendixben közölt adatból pedig az világlik ki, hogy nemcsak pénzbeli, hanem természetbeli adó is volt. Ugyanis az utóbb említett adat egy írás, melyet a szultán küldött Péter vajdának, a melyben azt írja a többek közt: Most a te embered elhozta és átadta a solymot és a 8 lovat, melyeket egy régi szokás szerint küldeni szoktak az én udvaromba... stb. Ezen adat 1564-ből való.

A második részben 10 adatot ismertet. Ezek közül öt a II. Rudolf császár és Mihály vajda közt lefolyt üzenetváltásra, tárgyalásokra vonatkozik. II. Rudolf buzdítja Minályt a török ellen való erélyes küzdelemre. A vajda 2000 lovat és 2000 gyalogot és pénzbeli segílyt kér a császártól. Rudolf mindent megígér, csak küzdjön a közös ellenség: a török ellen. Mihály kéri a császárt, hogy szolgálatainak elismerésül engedje át neki, és örököseinek Oláhországot és Erdélyt. Mindezek 1600-ban történtek.

Továbbá, egy ugyancsak 1600-ban kelt írat szerint, azt kéri a császártól, hogy legyen neki az említett országokban szabad rendelkezési

joga: szabadon bíraskodhassék, és miként elődei tették, ő is adományozhasson falvakat és birtokokat. Figyelmezteti azután a császárt, hogy milyen nagy csapás lenne az egész kereszténységre, ha Oláhország és Erdély — a kereszténység védbástyái — török kézre kerülnének. Épen ezért kéri Rudolfot, hogy küldjön rendesen pénzt a sereg eltartására. Végre, ugyancsak 1600-ban, azt kéri, hogy ha esetleg a török elfoglalná Oláhországot és Erdélyt, adjon neki a császár Magyarországon olyan birtokot, a mely 100,000 tallért jövedelmezzen évenként, és halála után ezen birtok maradjon meg az ő családjának.

Egyik adatból úgy látszik, hogy a császár küldöttjével — Pezenel 1600-ban, Gyulafehérváron — olyan egyezést kötött, mely szerint Mihály vajda Erdély kormányzója lesz és utána az ő fiai. Fiágának kihalta után pedig Erdély a császárra száll. Az erre vonatkozó adat így hangzik: „Engedett a császár az ő akaratának, hogy Erdélyt kormányzóí czímmel tartsa meg, de ezt ilyképen megtartsa egészen míg ő kegyelme életben lesz, ő kegyelmének halála után pedig szálljon át fiaira és sorban fiágára; ha pedig, — mitől Isten mentse — ő kegyelmének fiága kihalnék, szálljon az ország a római császárra ...“ stb.

Ugyancsak ennek a folytatásából látszik, hogy Mihály vajda azt követelte, hogy Oláh- és Moldvaország még fi- és leányágának kihalta után is önálló maradjanak és szabadon választhassanak maguknak uralkodót. Az eredeti szöveg szerint ez így hangzik: „Aztán kívánja, hogy Moldvaország örökségül szálljon fi- és leányágára, úgy szintén Oláhország is, és ezen két ország, Moldva- és Oláhország, ha ő kegyelmének családja kihalna, kapjon engedélyt a császártól, hogy választhasson magának tetszés szerint uralkodót“ stb. Mindezekben alig van valami új, a mit Szádeczky: Erdély és Mihály vajda cz. történeti művéből ne ismernénk, a mely munkára különben Jorga sűrűn hivatkozik is. A többi öt adat közül az egyikben — melynek kora ismeretlen — elmondja Mihály vajda, hogy miért foglalta el Moldvát. Azért, mert ennek vajdája folytonosan áskálódott ellene.

A második, a mely 1599 november 11-én kelt, fentartja Erdély jövedelmeinek összeírását az egyes megyéktől, bányáktól és a harminczadokból. A harmadik egy számadás, — ideje ismeretlen — melyet Dumitrachi állított ki bizonyos pénzről és katonaságra fordított kiadásokról. A negyedik egy elismervény 1600-ból, melyet *Barikan* állított ki, a besztlerceiektől átvett bizonyos posztóról.

Az ötödik egy felhívás, ideje ismeretlen, melyet egy cigányhoz intéztek, hogy fizesse meg hitelezőjének azon pénzt, melyet a cigányért kezeskedve fizetett. Ezek a számadások a tulajdonképeni új adatok, köztük legérdekesebbek az *erdélyi harminczadok* jövedelmei.

Megemlítem még, hogy Jorga néhány helynevet hibásan írt le. Így pl. Fidalmás = Hidalmás, Fidvegh = Hidvégh helyett. Azután, hogy Rákóczi Lászlót említ, Rákóczi Lajos helyett. *Selagian Kamil.*